

Валерий ЯКИМОВ

КАНДЕ МАРДЕЖ

* * *

Вучена автобусым ме коктын,
Йүштө дечыи иквереш пызен.
А игече жаным пуйто локтын:
Курикталеш мардеж йырна, ызгеп.
Март. Пүртүсын иещ онгайыс койыш —
Шошо дене йүштө кредалеш.
Угыч лум

олам шинча деч тойыш:

Урем дене теле кудалеш.
Чымалтеш, а сокыр шинчаж дене
Ужып ыш шукто, векат, мемнам,
Шкежак чепер шошыжым конденыс,
Поранеш өйдалыктен шүмнам.

* * *

Пеледна шошо дене тёр, пеледна —
Ты пагыт сёрыш волгыдо лияш.
Ошем оваргыш олмапу пеленна,
Межат тунам эше — латшым ияш!..
Шүм-кыл вийнам игече тергыш пысы,
Йүдвел гыч йүштө савырныш уэш:
Олмацулан кодаш пүралте исыр,
Велалте поклым когыньнан шүмеш.
Могай улмаш эр шошына оьдалчык,
Ушаненна тудлан ме, кок окмак...
«Шем Он» нангайыш воктечем Пампалчым!
Ах, лийын пуйто чылажат йомак.

* * *

Уке, мый юзо виян почып омыл:
Локтен-ушен ом монто нимыняр.
Чонемдав ок келие коклазе сомыл,
Но таче пуйто шүмыштем аяр.

Жап йогын ойырыш мемнам йөршешлан,
Торлен кок велке плыш корнына:
Тый погенат уже пыжашым-ешым,
Куку пиал пүрен мылам гына.
Коклан чучеш: мо лийын — дачак омо,
Чыла шулен кандалге тўтыраш.
Коклан шонем: уэш ту йўд ок тол мо
Кино гай угыч омым пўтыраш?
Ах, шарнымаш... Нимо деп от ондале,
Шўм сусырым ок лий мондыктараш.
Шочаш ыле Хоттабыч галк тале —
Уп пырчым кўрлып, чопым луштараш.
Уп пырче кидыштем, ошалге, толкын —
Вашлиймынам, пытартышым, тўрла.
Молан ту йўд кеч ик гана ок тол гыш?
Әх, мо лиеш — лиеш: айда — кўрлам...

* * *

Саргайыш шудыжат, саргайыш —
Эрла тек ок пелед висвис.
Кенгеж, рўзалын кидышым, кайыш —
Кодаш ын тошт эше изиш.
Энерыш мый водем, эгерыш —
Юалгын шыже вўд пўла.
Лач икте серыште чеверын
Коеш — полан вондер йўла.
Муралтыш кенгежшат, лўнгалтыш
Пытартыш вочшо лышташ ден.
Кодеш изи шўмлаи нумалтыш —
Тыйжат куржат кенгеж пелен.

* * *

Ял вуышкет легылдалым,
Машина толеш, шонышым:
Кава тўрыштō шўдыр волгалте,
Корнышко велен шолгымжым.
Гўр-гўр йўкым кўшно коллым,
Самолет чонешта, шонышым:
Кава кутынь кўдырчō рашкалтыш,
Куэ парчаш коден шокшыжым.
Мўндырнō тўмырым колдалым,
Сўан толеш, шонышым:
Ял воктечын поезд эртыш,
Рўзал коден шикш-шовыржым.

Лешнак мурымым колдалым,
Танем төлөш, понышым:
Мүндыр воляшкө шүшпик чоҗөштеш...
Арам вучен шогышым.

* * *

Тымыкын малыше ял помыжалте,
Лугыч лий омо чаг йүкеш.
Ойып пычкемыш кавашке шыжалте,
Тул роза семып пеледын йүдеш.
Шучко пеледыш, орлык пеледыш.
Калык шогале энгеклан төреш.
Шүртүс пермак, тые тул дене түлетыс
Мыйын, Айдемын, порем ваптареш.
Икоч, тале вий «ал розам» йөртыш,
Сургалтарен кодыш ялым погар.
Кышкыла чужлышо вүдыштө брткын...
Йүлымö верыште — шикши когар.
Ик тул — нүртүсын — толдымын йөрыш.
Вес тул ыш йөрö — тугак шүмыштем.
Ик чонлык үдыр ок шиж ала йөршын —
Чаным ок цере нигö! Мом ыштем?
Ок тол нигö вүдан вочко ден куржын,
Шүмысö роза орец пеледени.
Олым йүла гын, шикшым кеч ужыт.
Шүм көргö тулым кө гын ужеш?

* * *

Өрмалген тарватем пеле шикшише тулдүрым:
Ала-кө мый дечем ончыч серыште лийын.
Келанен, витне, колыштын эр. үжүвүрым,
Налын чонышко кайык деч мурылык вийым.

Мый вараш кодынам. Ужүвүр чоҗөштөн.
Писе тул олмеш йыштак энеш шокшо ломык...
Да тугае пуста лие трук чоныштем:
Шинчаншетше тетла капде ойышым ом уж?

* * *

Логалат туткарыш, шижынат от шукто.
Южгунам от пале кушко нурашат.
Корныштет пургедыт йышт ондалчык лукым —
Вапшылдыт ег-влак але тыгайжат.
Тыланет неш йөсö, чонем ден шижам вет:
Ондалалтыч тые, үшанен тудлан.

Но тый шинчавұдым кўпчыкыш ит шаве:
Тўр пасушат садак койжо пўрт, тулан.
Тўқалтал окнамжым — сурт озаже поро,
Орлыкман айдемылан виш кия кашка.
Илыш плуг кышатым ег коклашке коро:
Шкет пеледыш яўрў мландыштат кошка.

* * *

Уэш вашлийме годым
Игече йўштыш вончыш.
Мардеж йўдвелчыи флюгерым тўрлатыш.
А тылзыже яндар ыле,
Ялт чурийончыш —
Йыргешке, кид шумаште... Вара катлыш.

Уке, ыш катле.
Катыш пыл виешак —
Йўдвел сўрза рўзале лум попдашым.
Мый ужым,
Волгыдо ик катыкшым ванкеште
Пуртенак колтыш йўд кава пундашыш.

Пычкемыште кышаже
Йўлен кодо.
Но корныжым тачат ужам эрден.
Мемнан лўмеш
Пўртўс тунамже модо —
Сўан пнаалан тылзым пудыртен.

* * *

Йўд мыжер руалтышым трук кўрлыи,
Шулдырым шарен ал лывыла,
Улыкў, со ўлык, ўлык
Ужара тошкалтыш ден вола.
Теве пўрт ўмбаке кусныш эркын,
Тореш-кутынъ кушталта рвезешт.
Окнашкем пурта волгалтше эрым,
Унчыли кержалтын карнизеш.

* * *

Пурышна пўлемыш. Тые йодыч:
«Шўм тул ойыпем ужмет шуэш?»
Трукышто ўрмалгышыमत. Йол гыч
Йыжыг лектын шулыш кўвареш.

Тый шаралтышыч лыж-ж ўппунемым,
Тулым воштыл йөртышыч — пытлоч!
Миллион сөскем пөлемыш теме...
Мый, окмак, лумалт, шинчам ом поч.

* * *

Кумылемже таче вынер але порсын,
Шыже тўпө, шошо мо — ала?
Волгыдыжым кече, катен осын-осын,
Умылта мо иктым, весым семала.
Нарынчагыш мланде, я, тўрлалт ужаргын,
Чўчка шошо семеш чодыра.
А турия кўтўжө кава мучко шарлыш —
Саламла мо ялым, але ойырла.
Ала ёрнат огыл, тольо угыч шырчык,
Кўртвө воштыр валне чўчкалта.
Ала мардеж огыл, пилемже, шыртык,
Кок пачаш окнамжым тўкалта.
Куэ лышташ огыл, а кава гыч шўдыр,
Мунчалтен йышт, возо йол йымак.
Ала омо огыл кончыш тиде йўдым —
Лийыч эр марте воктенемак.
Йырым-йыр пўртүс мо тачыже сурештын?
Ушаналме ок шу шинчамлан.
Ала тый от сите тиде сур сўретыш...
Шыгыр тўня таче икет шўмлап.

* * *

Кечын кўшнө, кўшнө-кўшнө,
Вуй тураште улмыж годым
Тудын волгыдо сөскемжым
Пуйто ужмашнат уке,
А кунам эрвел рўмбайге
Шижтара пычкемыш водым,
Эх, тунам ме ончена вет
Кечым — йоммыжо йотке.

* * *

Кастен пеледышат кума шинчажым,
Эсогыл вуйжым нойышын тая.
Пырткен вуча пычкемыш йўд мучашым,
Юан ишкежым вожышко тол.
Мый шуко ужынам тыгай сўретым,
По утыждеп тумна дыр лийынам.
Садлан пеледыш почылтмо секретым
Воктенжак шижын омыл нигунам.

А таче трук ик ўдырым вашлийым —
Эр ўжара гай порын шырғыжеш.
Мый, нигунам ужде, чонем ден шижим:
Пеледышат тыгакыс почылтеш.

* * *

Тошкем тымыкеш нералтышым гын веле?
Ала шинчамлан кончыш, ала мө?
Кава тыматлыш шўдыр йўрым велыш...
Ала иктаж-кў пўтырыш кино?
Уке, ик чинчыже тевакыс — йолтошкалтыш.
Чыташ лийде шинчам йымыктара.
Ой, мо тугай? Могане ю вашталтыш —
Шөгале лийын ўдыр, йытыра.
Эр кече ок шу шырғыжмыкжан йўршын.
Мо шўшнык сем — симфоний йыр йонта!
А мый, ораде, тентгылыште ўршын
Шинчен эртарышым... Манга пагга!
Варажым шулыш... Киен кодым вожыл.
Но кушто ынде тудым кычалат?
Лектеш мо корвыш, кушкыж влыш ожым?
А лие тиде? Ала огылат?

* * *

Тыйым ом уж да, кечат кече огыл,
Пуйто кавам шойышта тўтыра.
Шўлыш иша шыже йўр семын оным,
Чоным йокрок озыркан пўтыра.

Тыйым ом уж да, йўдат йўд гай огыл,
Шўдыр сўаным ок кончыкто пыл.
Мамык тўшак ок пўлекле лай омым,
Вургыжшо семжым ок чаре шўм-кыл.

Тыйым ом уж да...

Тыйым ом уж да...

Тыйым ужашак шонен, мый коштам.
Ныжыл йўкет йонгалтеш ала-кушто,
Вуйдымо пормо гай тушко куржам.

Тыйым ужам да... кечат кече огыл,
Угыч йырваш тўтыра — но яндар.
Кумыл иша ир мардеж семын оным,
Чоным тўтан пўтыра — но ояр!

* * *

Мемнан кажнынан шочмо кечына уло:
Толеш йўштў телым я май пагытеш,
Да кажне гана, ўмыр сукыр гыч шулын,
Эрталше идалыкым пўчкын валеш.